

באורים

המוסיקה היא לא תחביב לשעות הפנאי, או עניין תרבותי בלבד. המוסיקה היא חכמה עמוקה עם יכולות לטלטל את הנפש, לחולל בה מהפך, ולשנות אותה מקצה לקצה. האיכות והגובה הרוחני של המוסיקה תלויה ביוצרים ובמנגנים שלה, שהם מכונים וקובעים את כיוון ההשפעה ואת עוצמתה על השומע. עם ישראל ייחס חשיבות עליונה למוסיקה, כשהוא הקדיש לה את קבוצת האיכות של שבט לוי, שיתמסרו אליה באופן מוחלט. דווקא האנשים הרוחניים והעליונים ביותר מתאימים למקצוע עדין ורגיש כמו מוסיקה. כמו כן היא תופסת מקום נכבד במקום הכי מקודש, כשהיא מלווה את העבודות בבית המקדש. איכות המוסיקה התדרדרה במשך השנים, בהתאמה לשפל הלאומי שאליו התדרדר עם ישראל בגלותו. שלמה המלך גילם באישיותו את מכלול השלימות, מבחינה אלוהית, רוחנית ואנושית. הוא ריכז את כל החכמות הקיימות בעולם, וממנו הן התפשטו לכל רחבי תבל. בתקופות העבר, החכמות היו נכס תרבותי של העם השולט, ולכן הן עברו בתורשה מעם לעם, במקביל להעברת השלטון. עם הזמן נשכח המקור הישראלי של כל החכמות המפורסמות באנושות, אבל אנחנו יודעים זאת. מתוך הפירוט של החבר על החכמות השונות הכלולות בתורה, הוא עובר להסביר את ייחודיות השפה שבה כתובה התורה, לשון הקודש, שהיא גם שפת הנבואה. ישנם כמה סממנים לאומיים, שקבועים בהגדרות היסוד של כל עם (הסטוריה, תרבות, ארץ, שפה) והחבר תיאר אותם ביחס לעם ישראל במהלך מאמר ראשון ושני. ראשית הוא תיאר את העם עצמו, עם ישראל והייחודיות שלו, ואחר כך הוא פירט באריכות את ההיסטוריה שלו, שמתאפיינת בהשפעות על טבעיות. במאמר השני הוא הוסיף את הארץ שלו, ארץ ישראל וסגולותיה, את התרבות שלו בתורה במצוות ובעבודת ה', ולבסוף את השפה שלו, עברית, לשון הקודש, שבה יש יתרון כפול: גם השפה עצמה נעלה משפות אחרות, וגם ישנם רעיונות ותכנים שהיא מביעה והם אינם קיימים כלל בשפות אחרות.

הרחבות

1. חכמת המוסיקה

וְהִמְלִאֲכָה נִכְבְּדַת אֶצֶל בְּנֵי אָדָם. "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'" [מלכים ב, ג, טו]. כבר בימי הבית אנו מוצאים שימוש במוסיקה כביטוי נעלה של עבודת ה'. גם נביא שהיה רוצה להתנבא היה נעזר במוסיקה ובאמצעותה היה מכין עצמו לקבלת דבר ה'.

הרב הנזיר כותב ביומניו (תרפ"ג): "השירה, הרוח, היא אופי מחשבתם של ישראל. הנבואה היא שירה, והתורה כולה איקרי שירה, רוח, רוח הקודש... בגלות נשתתקה שירתנו, תלינו כנורותינו, איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר, ונסתלקה רוח הקודש... במקומה בא המחקר, הלימוד הפלפולי בסברת ההלכה, והפילוסופיה, הלימוד המסודר בבחינת העקרים העיוניים..." דברים אלו מזכירים את דברי ריה"ל אלצנו, כאשר יצאנו לגלות, חכמת המוסיקה אבדה ובמקומה בא הניתוח הקר של החיים.

הרב הנזיר הקדיש מקום רב לחכמת הניגון: הוא שכר לבנו ובתו הקטנים מורה שילמדם לנגן, הוא בעצמו הלחין ניגונים, ולפי דבריו, אי אפשר לעמוד על סודם של תיקוני הזוהר מבלי לדעת את הניגון העליון ששייך להם. (עיי' קול הנבואה, 'שיר פשוט, כפול, משולש, מרובע').

הרב הנזיר מסיים את הקטע שהבאנו בקריאה לשיבה אל השירה העתיקה: "שוב, שוב אל השירה, אל הרוח, רוח הקודש, זו היא הדרך בהתחדש נעורינו כקדם".

שאלות לדין

מהו יחס התורה למוסיקה?

איך נבחין בין מוסיקה בזויה למוסיקה חיובית?

אֲבָל חֲכָמַת הַמוֹסִיקָה, שׁוּה בְּנִפְשָׁהּ אֲמֹה שֶׁהִיא מְכַבֶּדַת הַנְּגוּנִים וּמַעֲמִידָה לָהֶם אֵת הַנְּעִלִים שֶׁבְּאַנְשֵׁיהָ, וְהֵם בְּנֵי לֵוִי, עוֹסְקִים בְּנְגוּנִים בְּבֵית הַנִּכְבֵּד בְּזִמְנֵים הַנִּכְבְּדִים, וְלֹא הִצְרִיכוּ לְחַפֵּשׁ פְּרִנְסוֹת בְּגָלָל מִה שֶׁהָיוּ מְקַבְּלִים מִהַמַּעֲשָׂרוֹת, וְלֹא הָיָה לָהֶם עֶסֶק זִילְתֵי הַמוֹסִיקָה. וְהִמְלִאֲכָה נִכְבְּדַת אֶצֶל בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד עֲצֻמָּה, אֵינָה בְּזוּיָה וְלֹא מְזַנְחָת, וְהָאֲנָשִׁים הֵם מְרוּם הַמוֹצָא וְזָפוֹת הַטְּבַע בְּאֶשֶׁר הוּא, וּמְרֵאשִׁיָּהם בְּמִלְאָכָה דָּוָד וּשְׂמוּאֵל. מִה תִּחְשַׁב אֲפֹא בְּמוֹסִיקָה, הָהִי יוֹדְעִים אוֹתָהּ עַל דֵּיִקָּה אוֹ לֹא?

סה אָמַר הַפּוֹזְרִי: שֶׁם בְּלִי סֶפֶק הַגִּיעָה לְתַמּוּתָהּ וּשְׁלִמוּתָהּ, וְשֶׁם הָעִירָה אֵת הַנְּפִשׁוֹת, כְּמוֹ שְׂאוּמֵרִים שֶׁהִיא מַעֲתִיקָה אֵת הַנְּפִשׁ מִמְדָּה אֶל הַפְּכָה. וְאִי אֲפֹשֶׁר שֶׁתִּהְיֶה הַיּוֹם בְּעֶרְךָ מִה שֶׁהִיָּתָה, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשֶׂתָה בְּזוּיָה, וְנוֹשְׂאִים אוֹתָהּ הַמְּשַׁרְתִּים, וְהִזְרִידִים שֶׁבְּבִנֵי אָדָם. אֲבָל הִיא, הַחֲבֵר, אֲבָדָה עַל אֵף כְּבוֹדָהּ, כְּאֲשֶׁר אֲבָדְתָם אֲתֶם עַל אֵף כְּבוֹדְכֶם.

סו אָמַר הַחֲבֵר: וְיָמָּה אֲתָה חוֹשֵׁב עַל חֲכָמוֹת שְׁלֵמָה, וּכְבָר דָּבָר עַל כָּל הַחֲכָמוֹת בְּכַח אֱלֹהֵי וְשִׁכְלֵי וְטְבָעֵי, וְהָיוּ אֲנָשֵׁי הָעוֹלָם בְּאִים אֵלָיו לְהַעֲתִיק חֲכָמוֹתָיו אֶל הָאֲמוֹת, עַד לְהַדוֹ. וְכָל הַחֲכָמוֹת אֲמָנָם הָעֲתִיקוּ עֲקָרֵיהֶן וּכְלָלֵיהֶן מֵאֲתָנּוּ, אֶל הַפְּשָׁדִים תְּחַלֶּה, וְאַחַר כֵּן אֶל פָּרֶס וּמְדִי, וְאַחַר כֵּן אֶל יוֹן, וְאַחַר כֵּן אֶל רוֹמִי. וְלִרְחוֹק הַזְּמָן וְרַבּוּי הַמְּצוּעִים אֵין גִּזְרָה בְּחֲכָמוֹת שֶׁהֵן הָעֲתִיקוּ מִן הָעֲבָרִית, אֲלָא מִן הַיְּוֹנִית וְהַרֹמִית. וְהִיתְרוֹן לְעֲבָרִית בְּעֲצָם הַלְשׁוֹן, וּבְמָה שֶׁפְּלָלָה מִן הָעֲנִינִים.

היעלמות חכמת המוסיקה

חכמות האומות - מקורן בישראל

שם - במקדש. ריבוי המיצועים - תחנות הביניים שעברה בהם החכמה. והיתרון לעברית וכו' - יבואר בפסקאות הבאות.

